

ŞİDDETİN GÖRÜNÜR HALİ; “BEYAZ BANT” FİLMİ ÜZERİNDEN BİR İZLEYİCİ ÇALIŐMASI¹

Eda ÇALIŐKAN ARISOY²

ÖZET

Sinema, kendine has dili ile, anlatılarında, sinematografik ve felsefi kodlar barındırır. Bu kodlar, izleyicinin filmi anlamlandırma aşamasında değişimlere uğrayarak, herkeste sonucun tek tipleşmesinin önüne geçer. Böylece sinema metinlerinin, izleyiciler tarafından farklı okumalarına ulaşılır. Bu durum bir film yönetmeni için eşsiz bir zenginlik olduğu kadar, sinema alanına da büyük katkı sağlar. Sinemanın büyülü dünyasında, izleyicinin bu kodları nasıl algıladığı çoğu zaman farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmanın araştırma kısmına kadar olan bölümünde alımlama kavramına değinilmiş, film üzerinden alımlamanın önemi vurgulanmıştır. İzleyicinin kodları nasıl okuduğu, araştırma kısmında incelenmiştir. “*Beyaz Bant*” sinemanın usta yönetmenlerinden Michael Haneke’nin gözüyle perdede anlam bulmuştur. Yönetmenin bakış açısına izleyicilerin nasıl ve ne kadar yaklaşılabildikleri, aynı pencereden bakıp bakmadıkları çalışmanın odak noktasıdır. Bu araştırmada, 5 kadın, 5 erkek olmak üzere, yaş aralıkları 30 – 40 arası değişen bir grup ile, derinlemesine mülakat yöntemi kullanılarak çalışılmıştır. Grup üyeleri, bir yılı aşkın bir süredir kısa film ve sinema üzerine çalışmalar yapmaktadır. 10 birey ile yürütölen araştırmada, herkesin okuma şeklinin kodlama/kodaçıklama modeline uyarlandığında farklı olabilmesi tartışılmaktadır. Bu araştırma iki ana başlık üzerinden yürütölmüştür. Fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet.

Anahtar Kelimeler: Alımlama, Sinema, Kod Açıklama, Şiddet, İzleyici

GİRİŐ

İletişimin odak noktasında yer alan medya için, izleyiciyi kimi zaman pasif birer alıcı konumundadır. Özellikle son yıllarda çeşitlenen medya araçları ve hızlanan teknoloji bu pasif duruşu tetiklemiş, izleyici kendini farklı konumlandırır olmuştur. Her ne kadar gelişen iletişim araçları, sosyal medya kullanımı izleyicileri daha aktif bir konuma getirme eğilimindeyse de, izleyicinin sorgulama kodları üzerinde durulmadan, farklı okumalar göz ardı edilebilmektedir. Televizyonun bu anlamda baskın bir kitle iletişim aracı olduğu bilinen bir gerçektir ancak son yıllarda hızla yayılan sosyal medya ağları da kitleleri pasif seyirciler konumuna sokmak için destekler nitelikte çalışmalar yapmaktadır. Özellikle internet yoluyla dağılan hareketli görüntüler, fotoğraflar vb. görseller farklı okuma geliştirme fırsatı bile bulamayan izleyicinin, gönderileni hızla tüketmesiyle karşılaşmıştır. İzleyici bu gönderilerin hızı içinde anlamlandırma sürecinin gerisinde kalabilmektedir.

¹ Bu Makale 27-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Manavgat-Antalya’da düzenlenen ASEAD 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildirden geliştirilmiştir.

² T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Faköltesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü

İletişim kodlarının kitle üzerindeki etkilerini araştıran en önemli ve ilk yapılan çalışmalardan hipodermik şırınga Modeli³, bu bağlamda ortaya atılmış bir kuramdır. Hipodermik şırınga modelinde, medya metinleri ve kodları izleyicinin etkilenmesi için deri altına şırınga ile verilen ilaca benzetilmiştir.

Burada iletişimin etkisinin tek ölçütü şırıngaya konmuş olan ilacın yani, medyanın etkisidir. Bu modele göre sadece verici etkilidir, alıcı pasiftir (Yaylagül, 2016 :55). Farklı okumaları fazlaca dillendirmeyen, izleyicinin etkilenmesi esasına dayalı olan bu model günümüzde artık geçerliliğini yitirmiş olsa da, medya metinlerinin okunmasındaki izleyici faktörünü anlamada üzerinde durulması gereken bir modeldir. Zira bu tür modellerin izleyici görüşlerini aynılaştırma, tektipleştirme gibi eğilimleri vardır.

Bu bağlamda, medyanın ürettiği ürünlerde, tüketicilerin konumları önemli yer tutmaktadır. Medya alıcılarının farklı okumalarına yönelik çalışmaların başlangıcı kültürel çalışmalar geleneğine dayanmaktadır. Bir yanıyla eleştirel çalışmalar olarak da nitelendirilen kültürel çalışmalar 1980 ve 1990 yıllarında belirgin olarak etkilerini hissettirmiştir (Dağtaş, 1999:336). Kültürel çalışmalar kapsamında, temelini Stuart Hall' un Kodlama- Kodaçım (1980) çalışmasının oluşturduğu alımlama araştırmaları, alıcıların medya iletileri karşısında konumunu belirlemeye çalışmıştır (Şeker ve Tiryaki 2009). Hall'ün çalışmalarının dayandığı noktada, insanların aynı metni aynı şekilde göremeyecekleri varsayımı yer almaktadır ve aslında bu düşüncenin savunucu noktası, insanların deneyimleri ve kazanımlarının bu okumalardaki rolüdür. Her birey izlediği ya da okuduğu metni kendi iç dünyasına göre farklı yorumlayabilir ve farklı anlamlar yükleyebilir. Buradan hareketle, izleyici kitlesinin çeşitliliği, her programın aynı sayıda izleyiciye sahip olmaması gibi bir çok etkenle de karşılaşmak olasıdır. Çalışmalar, izleyici-metin buluşmasında bile izleyicilerin etkin olduğunu göstermektedir. İzleyeceği programı seçme şansı olan kitledir, yani izleyici daha en baştan medya kanalı seçimleri yaparken, kendilerinin psikolojik, sosyolojik ve ideolojik aidiyetlerine uygun seçimler yapmaktadırlar ve bu içerikleri tüketme eğilimi göstermektedirler (Şeker ve Tiryaki 2013).

Alımlama araştırmaları, farklı disiplinlerin aktif olarak bir araya gelerek çalışma yürüttükleri bir alandır. Sosyoloji, psikoloji, iletişim gibi birbirini besleyen anabilim dallarının ortak çalışarak bir sonuç ortaya koymalarıdır. Sonuçlandırmayı yaparken başvuru en mühim konu ise, kişilerin metin okumalarında gizli, önceki deneyimleri ve yapısal faktörlerdir. Burada esas olan, verilerin kişiden kişiye değişiklik gösterebileceği gerçeğidir. Alımlama çalışmalarında temel olan izleyici ve metnin kurduğu iletişimdir. Bu iletişim çok yönlü dayanaklıdır. Kişinin evvelce edindiği deneyimler ve yaşam şekli alımlama için oldukça önemli verilerdir (Serttaş, 2004:306). Kültürel çalışmalar geleneği der ki; bir metin kodlanmıştır, bu metinden önermeyle değişik kodaçımlar yapılabilmektedir. Kültürel Çalışmalar (Cultural Studies) İngiltere kökenlidir. 1964 yılında Richard Hoggart'ın kurduğu, Birmingham Üniversitesinde bu konuya ilişkin bir çok çalışma yapılmıştır. Kültürel çalışmalar hem toplumsallık hem de kitle iletişimi konularını bir arada tutabilen bir yapıya sahiptir (Hall, 1996, 261). 1980'li yıllar, iletişim çalışmalarının farklı bir ivme kazandığı, ilerleme gösterdiği yıllar olmuştur. Birmingham Kültür Çalışmaları başkanlığı görevi üstlenmiş olan Stuart Hall, kendi çalışması olan "Kodlama- Kodaçım" konusunda oldukça yetkin bir isimdir (Yaylagül, 2016:135).

³ Hipodermik Şırınga Modeli: Medyanın kitle iletişim araçları ile bir bilgiyi dayatması

Hall'ün ilk çalışmaları, Ferdinand Sasussure'ün de savunduğu gibi yapısalcıdır. Bu açılıma göre metnin bir kaç tane okunma şekli vardır ve izleyici aslında bu bir kaç seçenekten bir tanesini seçer. Bu yaklaşım aynı zamanda, farklı okumalar olmasını da sınırlandırmaktadır. Hall “kodlama-kodaçıklama” modelinde daha önceki yapısalcı duruştan vazgeçerek farklı bir okuma türünü ortaya atar (Hall, 1997). Medya metnlerinin alıcılar tarafından tek bir şekilde okunmadığı, nasıl farklılıklar ile okunduğunu inceleyen izleyici kitlesini bu sürecin bir parçası olarak kabul eden alımlama yöntemi Stuart Hall tarafından geliştirilen kodlama- kodaçıklama modelidir. Hall'e göre, medya metinleri çok anlamlı olup, hakim okuma, müzakereci okuma ve muhalif okuma şeklinde de sınıflandırılmaktadır. Tüm okuma şekilleri için geçerli olarak; izleyici yok sayılmaz, sürece dahil aktif birer katılımcıdır varsayımı söz konusudur. Bu okumalar açıklanacak olursa, hakim okuma; izleyicinin metni, onu gönderen kaynağın kodları ile okumasıdır. Müzakereci okumada, metni gönderen ve izleyici arasında bir şekilde uzlaşma sağlanması söz konusudur. Ancak izleyen tüm gönderilenleri koşulsuz kabul etmez. Bazılarını kabul, bazılarını reddedebilir. Karşıt olan okuma türünde, izleyici gelen tüm medya ve kodları tümüyle reddeder (Hall, 1999, s.59-61). Medya mesajlarının izleyici tarafından müzakere edilebilir bir şekilde okunması hali “müzakereci” okuma şeklidir ve modelin içinde, izleyicinin izlediğini anlamlandırma ve sorgulayarak çözümlemesi aşamasını temsil eder. Aynı zamanda eleştirel bakmayı da sağlayan bir modeldir kodlama-kodaçıklama. İzleyici burada bazı eleştirilerle gelebilir. Tam anlamıyla kabul edici pozisyonda değil, aksine okuduğu metni kendisine göre farklı bir anlama ve anlatıma evirme gücüne sahiptir. Bu modelin “eleştirel “ okuma şeklini işaret eder. Bunlara ek olarak “muhalif “ okumada izleyicinin dirençli bir duruşu olduğu fikri hakimdir. Daha doğrusu, izleyici okuduğu metnin içeriğine karşı bir eleştiri ile yaklaşmış, muhalif olmuştur. Muhalefet öncesi izleyici metnin barındırdığı tüm anlam ve yan anlamlara hakimdir (Aydın, 2007).

1. BEYAZ BANT FİLMİ HAKKINDA

Bu çalışma, Avusturyalı yönetmen Michael Haneke' nin yönetmenliğinde çekilmiş, dünyanın prestijli ödülllerinden sayılan *Cannes* film ödülüne layık görülen olan *Beyaz Bant* isimli filmin barındırdığı toplumsal unsurların seçilen örneklem tarafından nasıl yorumlandığını analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda filmin seyrinden hemen sonra katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve filmi nasıl okuduklarına dair, sorulan sorular yardımıyla bir takım analizler yapılmaya çalışılmıştır. Avusturyalı yönetmen, 1973 yılında yaptığı ilk filmi *Liverpool*'dan sonra başlayan kariyerinde 14 uzun metraj filme imza atmıştır. 1989'daki ilk sinema filmi olan ve sonraki filmlerinin de şablonu hale gelen *Yedinci Kıta*'da susturulmuş duyguların katı şiddetle sonuçlandığı rahatsız edici bir aile portresi çizmektedir. Haneke, bu portreyi sonraki filmlerinde de barındırmış ve hatta uç karakterler çizerek daha da pekiştirmiştir. Filmlerindeki rahatsızlık duygusu izleyici tarafından ya tam kabul edilir, ya tam reddedilir çizgiler yaratacak kadar keskin olmuştur. Genel anlamda hedeflediği orta sınıf aileyi *Ölümcül Oyunlar* filminde, büyük bir işkenceye maruz bırakarak sinemada işlemeye özen gösterdiği şiddet unsurunu 1997 yılında perçinlemiştir.

Beyaz Bant, ojinal adıyla *Das Weisse Band*, 2009 Almanya-Avusturya-Fransa-İtalya ortak yapımı, 35mm, siyah-beyaz, 145' süreli bir filmidir. Filmin başlıca oyuncular; Christian Friedel, Susanne Lothar, Burghart Klaußner, Ulrich Tukur olup, dili Almanca'dır. Filmde temel alınan konu; Birinci Dünya Savaşı öncesi bir Alman köyünde yaşanan olaylardır. Çıkar ilişkilerinin vurgulandığı, ahlaki bir çöküş yaşayan köyde çocuklara masumiyet öğretilir. Bunun için kola takılan beyaz bir bantın işe yarayacağından emindirler. Haneke'ye göre yapım her türden terörizmin (siyasi ya da dini) kökenlerini ortaya koymaktadır, bu nedenle film için düşündüğü, şiddeti çağrıştıracak farklı isimlerde olmuştur (gazetekarınca.com, 2018). Filmde genel olarak ailelerin çocukları üzerinde kurdukları baskı ön plana çıkmaktadır. Bu da aslında Haneke'nin diğer filmlerinde olduğu gibi "üstüne basa basa" şeklinde tabir edilen, görselliğin sinematografik unsurlarla birleşmesiyle daha da kuvvetlenmiş bir anlatım demektir. Film Kuzey Almanya'da 1913 yılında, hayali bir protestan kasabasında (Eichwald), geçmektedir. Kasabada gerçekleşen beklenmedik olaylar ve onları çözmeye çalışan bir öğretmen etrafında gerçekleşen anlatımın baş karakteri de, kendisini kasabadaki tüm ahlaki ve nizami düzenden sorumlu gören rahiptir. Rahip hem kendi çocukları, hem de cemaat üzerinde bir baskı kurmaktadır, bu baskının toplumu iyileştireceğini savunmaktadır. Kendi çocuklarını alenen döverek terbiye edebileceğini düşünürken, onların toplum içerisinde utanma duygusu geliştirerek yanlış addedilen davranışlarından uzaklaşmaları için de kollarına bir beyaz bant takar. Bu bant, iyileşme süreci tamamlandığında yine yalnızca kendisi tarafından koldan sökülecektir. Haneke'nin şiddeti tanımladığı sinematografi de siyah beyaz tercihi, izleyicinin işlenmek istenen unsurlara karşı hassasiyet geliştirmesi üzerine kurulu bir doğrudan anlatım şeklidir. Filmin dramatik etkisini doruğa çıkartan kontrastlıkta bir siyah beyaz, soğuk tonların hakimiyetini daha da hissettirmektedir. Filmi terör kavramına son derece yakın bulduğunu belirten yönetmen yine söylemlerinde sinematografinin bu soğuk kavramı desteklediğini dile getirmiştir (independentliterature, 2013). Kasabada bir tür, neden olduğu çözülemeyen olaylar yaşanmaktadır. Rahip karakterine ek olarak, baskın psikolojik şiddet içeren davranışlarıyla doktor ve baron vardır. Kasabada yaşanan olayların ortak yanı şiddet, vahşet, ölüm gibi unsurları barındırmasıdır. Bu olayların tamamı belirsizlik içermektedir. Filmin ana arterlerinden biri, şüphesiz Nazi dönemi öncesi Almanya'sına ayna tutmasıdır. Filme göre, aile yapısı, çocuk yetiştirmede baskı gibi konular, çocukların ileriki yıllarda bu tür bir baskıyı meşru görmelerinin ana nedenidir. Haneke bir röportajında şu şekilde ifade etmiştir; "beyaz bantın bir ceza olarak kullanılması, çocuk yetiştirmek hakkında olan bir kitaptan doğrudan alındı. Bu, şiddet kullanmadan çocuklara ne yaptığının görsel olarak hatırlatılması için bir yöntemdi" (gazetekarınca.com, 2018).

Lafi fazla dolandırmadan doğrudan söylemeyi tercih eden yönetmelerden olması, bir Haneke filmi izlerken kimi açıdan rahatlatıcı, bir diğer yandan rahatsızlık hissetmek, yönetmenin izleyiciyi düşünmeye sevk ettiği alanlar barındırmasından kaynaklanmaktadır. Yönetmen derdini doğrudan ve hiç sakınmadan anlatmak taraftarı olduğunu hem sinematografik hem de anlatsal dilinde hissettirmektedir. Diyaloglarında fikrini sakınmayan, insani unsurları yumuşatmadan söyleyen bir sinematografik anlatıya sahiptir. Kişilerin film penceresinden bakarken, hazır olmadıkları anda çok net ve hedef alan bir anlatımla karşılaşmaları zaman zaman ürpertici olsa da, sinemanın büyüdü dünyasında insanı sürükleyen bir çark içerisinde farkındalık yaratma gibi de bir eğilimi vardır.

2. ŞİDDETE BAĞLI BİR KODLAMA / KODAÇIMLAMA

Şiddet kelime anlamı olarak, bir hareketin, bir gücün simgesi, sertliği, yeğinliğini ifade etmektedir. Yine farklı bir tanım “bir hareketten doğan güç” şeklindedir (TDK,2018). Şiddet bir fiziksel uygulama ile anılmakta akla ilk gelen bu tür bir güç gösteri olmaktadır. Oysa şiddetin fizikselden daha ağır olabilecek, hatta kuşaklarca yayılabilecek türleri de mevcuttur. Haneke'nin hikaye anlatma tarzına uygun olarak, *Beyaz Bant* filminde şiddet unsuru, filmlerde genel anlamda işlenen tarzda değildir. Haneke'nin olaylara büyüteç tutarak, yaşamların en ücra köşelerine ulaşmasına tanık olunan kamerası, anlatım şekli ve cüretiyle de izleyiciyi yönlendirmektedir. Şiddeti dövüş sahnelerinde izlemeye alışkın olan seyirci burada başka türlü bir anlatımla karşılaşmaktadır. Şiddet unsuru spesifik olarak ele alındığında, her izleyicinin bu konuya ilişkin okumasının çok farklı sonuçlanmayacağı ön yanılığısına varılabilir. Evvelce yaşanmış deneyimler bireylerin şimdiki benliklerini ve kim olduklarını fazlasıyla şekillendirme yetisine sahiptirler. Çocukluk deneyimleri, içinde büyüdükleri ailenin şiddet unsuruna bakış açısı bir anlamda bireyin bakış açısını doğrudan etkileyecektir. Kodlama kodaçımleme modelinde Hall, her bireyin izlediği yada tükettiği metinden farklı okumalarla ayrılacağına işaret eder. Şiddet her ne kadar toplumda genel anlamda kabul görmeyen bir durumsa da şiddete toleransın, yada hangi durumlar için şiddetin kabul edilebilir olduğu gibi bazı detaylar kişiden kişiye değişebilmektedir (Procter, 2004).

Hall'e göre, izleyici bir metni okurken bir çok bağlama dayalı karar vermekte, sonuçta vardığı nokta okuma şeklini belirlemektedir (Hall, 1999:51-61). İzleyici durumun tam olarak odak noktasındadır. Nasıl ki medya metni izleyiciyi şiddet unsurunu okuması istendiğinde aktif bir bileşen olarak kabul etmek zorundaydı, okumalarında da bağımsız olmadığını aslında önceki deneyimler ve içinde bulunduğu koşullar gibi bağlamlarla ilintili olarak kabullenmek durumundadır. Elbette ki kişilerin şiddeti okurken, sosyo-kültürel altyapıları, içinde buldukları koşullar, aile yapıları ve dünyaya baktıkları pencere gibi önemli konularda yok sayılmamalı, hatta okumaya tamamıyla dahil edilmelidir. Zira bireylerin okumalarında bu tür unsurlar çok büyük önem taşımaktadır.

3. ARAŞTIRMA VE ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Araştırma için, içerdiği unsurların keskinliği ve anlatım dili ön planda tutularak Michael Haneke'nin filmi *Beyaz Bant* seçilmiştir. *Beyaz Bant* filminin seçiminde, yönetmenin kullandığı görsel dilin keskinliği etkin rol oynamıştır. Film dilinin hikaye ve oyunculuk ile uyumu, izleyicileri etkilemesi adına önemlidir ve seçim için etkili olmuştur. Haneke'nin diğer tüm filmlerinde olduğu üzere, *Beyaz Bant* filminde de baskın karakterleri öne attığı bir takım rahatsız edici toplumsal sorun mevcuttur. Filmin ortaya koyduğu en belirgin anlam, kuşaklar arası zincirleme gelişim ve etkileşim gösteren şiddet unsurudur. Zira şiddete bir şekilde maruz kalan çocuk, ileriki hayatında yada güncel döneminde şiddet eğilimli olabilecektir. Bu görüşe eklemeye gerekirse, yine bir şekilde psikolojik şiddet kapsamına alınabilecek olan baskı kavramı vardır. Baskı sorgulamayı, soru sorabilmeyi ve cevaplar türetmeyi çocukların elinden alır. Bu tür bir baskı, çocuklar üzerinde, yetişme döneminde olumsuz etkiler bırakarak onların sinirli, agresif ve dışavurumcu olmalarına neden olabilmektedir (Ögel vd., 2006:9-10).

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı; sosyo-kültürel altyapısı ve yaş aralığı göz önünde bulundurularak seçilmiş olan bir grup bireyin, filmdeki şiddet unsurunu nasıl okuduklarının ortaya konmasıdır. Şiddetin farklı türlerinin filmde yer alması, özellikle bu filmin seçilmesinde temel neden olmuştur. Hem fiziksel, hem psikolojik şiddet barındıran sahnelerde, keskin bir anlatımla desteklenmiş olan şiddet unsuru izleyiciler tarafından farklı şekillerde değerlendirilmiştir. 10 kişi ile yürütülen araştırmada, herkesin okuma şeklinin kodlama/kodaçıklama modeline uyarlandığında farklı açılardan olabilmesi muhtemeldir. Bu araştırma iki ana başlık üzerinden yürütülmüştür. Fiziksel şiddet ve psikolojik şiddet şeklinde. Her iki başlıkta da, temel karakterler üzerinden analiz yapılmış, kişileri fazlaca etkileyen karakterler çalışmaya dahil edilmiştir. Buradaki karakterlerin analizlerinden izleyicinin okuma şekli ve varmak istediği yere ulaşılmaya çalışılmıştır.

3.2. Alımlama Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma *Beyaz Bant* filminin, farklı bakış açılarından nasıl okunabileceği üzerinedir. Alımlama, her medya metninden farklı okumaların elde edilebileceği üzerine çalışmalardır. Her bireyin kendine ait bir okuması mümkündür. Metni yazan ile okuyucu arasında, metin okumaları esnasında bir iletişim gerçekleşir. Bu iletişim sona erdiğinde izleyici okuması da buna göre şekillenir (Çetinkaya, 2008:26-28). Pasquier'e göre alımlama çalışmaları farklı disiplinleri bir araya getiren bir yapıya sahiptir ve bunların temelinde dil çalışmaları yer almaktadır, zira dil iletişim kodlarının da temelidir (Şakı, 2007:120). Nitel araştırmanın seçilme nedeni, film üzerinden yürütülen çalışmanın aynı zamanda esnek bir yapıya sahip olmasıdır. Her bireyin farklı okuma geliştirebileceği gerçeğinden hareket edilmiştir. "Niteliksel tasarım, en geniş tanımıyla, bir araştırma konusu veya sorusunu incelemek için herhangi bir hipotez ve istatistiksel test kullanmadan hazırlanır" (Strauss ve Corbin'den aktaran, Erdoğan, 2012 s.113).

Nitel araştırmanın en önemli özelliklerinden biri, araştırma yapılan konunun araştırmacı tarafından müdahale edilemez olmasıdır. Doğal olarak, kendiliklerinden veya farklı bir birim tarafından meydana gelmiş olan bir olgu üzerinden çalışma yürütülür. Bu nedenle nitel araştırma çok yönlü olabilmektedir. "Nitel araştırmacılar, insanların nasıl düşündükleri yada tepki gösterdiklerine ilişkin daha önce yapılmış tanımları kullanmazlar. Nitel araştırmacıların amacı, katılımcıları kendi bakış açılarına göre anlamaya çalışmaktır"(Büyüköztürk, vd. 2008, s.203). Medya metnindeki farklı okumayı hedef gösteren, metinlerin alıcılar tarafından nasıl okunduğunu inceleyen ve izleyicinin pasif değil, aktif anlamda burada rol aldığı varsayımı ile pekişen alımlama yöntemine kodlama-kodaçıklama modeli uyarlanmıştır. Kodlama- kodaçıklama modeline göre kişilerin izlediklerinden çıkarımları birbirlerinden farklılık gösterebilmektedir. Hatta herkesin kesin olarak aynı çıkarımda bulunmasının aslında mümkün olmadığı ancak dozları farklı olsa da okumaların sınıflandırmaları aynı olabilmektedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2013:289)

Bu araştırmada, 5 kadın, 5 erkek olmak üzere, yaş aralıkları 30 – 40 arası değişen bir grup ile çalışılmıştır. Grup üyeleri, bir yılı aşkın bir süredir kısa film üzerine çalışmalar yapmaktadır. Örnekleme yer alan kişiler, en az 6 haftalık bir sinematografi kursu almış olan kişilerden seçilmiştir. Seçim için bu kriterin belirlenmesindeki amaç, sinematografik anlamda kuvvetli olan metnin, teknik detayların yeterli derecede okunamaması halinde, içerik okumasına geçilemeyeceği endişesinin taşınmasıdır. Öncelikle teknik anlamda filmin okunabilmesi, içeriğe yönlenebilmesi kolaylaştırılacaktır.

Sinematografik bilgiye sahip olan örneklemin, sinemada öykü anlatımı için gerekli sinema dili unsurlarına hakim kişilerden seçilmesinin filmi hem teknik hem de içerik olarak okuyabilmesi adına önem taşımaktadır. Filmin sinematografik dili çok kuvvetli olduğu için, odaklanmanın direk olarak konuya olması amacı ile bu seçim yapılmıştır. Erkek ve kadınların dengesi bilinçli olarak kurulmuştur. Filmde yer alan fiziksel, psikolojik ve cinsel temalı şiddetin okunabilmesi adına, kadın ve erkeklerin farklı okuma yapıp yapmadıkları araştırılmak üzere örneklem eşit sayıda kadın ve erkeklerden oluşmuştur.

Örneklemin yaş aralığı, filmde yer alan unsurların daha belirgin ortaya konabilmesi için 30-40 yaş arası seçilmiştir. Filmde çocuklar ve yetişme dönemlerindeki şiddet unsurlarının sonraki hayatlarına nasıl yansıtacağına ilişkin göndermeler mevcuttur. Bu yaş grubu çocuk sahibi olan, olmaya daha yakın ve çocuk yetiştirme konusunda gerek kendi tecrübelerinden gerekse çevresinden edindiği deneyimlerle daha farkında bir aralıktır. Bir anlamda ergenlik sonrası gençlik dönemlerini atlatmış grup okumasının daha net veriler ortaya koyması hedeflenmiştir. Öncelikle örnekleme yer alan 10 kişiye *Beyaz Bant* filmi izlettirilmiştir. Daha sonra, aynı ortamda bu kişilerle derinlemesine mülakat yöntemi ile sohbet edilmiş, hazırlanmış olan sorular üzerinden, şiddet unsuruna bakış açıları ve filmde bu unsurları yakalayıp yakalayamadıklarını açığa çıkartmak üzere bir takım sorular yöneltilmiştir. Mülakatların her biri en az 20 dakika olmak üzere, 45 dakika civarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kuramının temel noktası, tek bir okuma şekli olmadığı yönündedir. Bu nedenle çalışmada, Hall'ün kodlama – kodaçıklama modeli baz alınmış, sorular ve soruların analizleri de buna göre yapılmıştır. Kişilerin seçiminde meslek grupları göz önünde bulundurulmamış ancak, eğitim düzeylerinin yüksek olması beklentisi gözetilmiştir

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 10 kişilik bir örneklem grubu ile yürütülmüştür. Kişilerle derinlemesine mülakat yaparken, ses kaydı alınmamıştır. Ses kaydının kişilerin konuşmalarındaki samimiyeti ve açıklığı olumsuz etkilemesi ihtimali göz önünde bulundurulmuştur. Bu durumun, araştırmanın seyrini olumsuz etkileyeceği düşüncesiyle ses kaydı bilinçli olarak alınmamıştır. Ses kaydı bir nevi izlenme ve kanıt bırakma gibi düşünceleri tetiklediği için kullanım dışı bırakılmıştır. Konuşma esnasında katılımcıların söyledikleri not alınmış ve sonradan birleştirilmiştir. Ses kaydı alınmaması araştırmanın önemli sınırlılıklarından biridir. Ayrıca katılımcıların rahatça konuşmaları hedeflendiği için, not alırken çok dikkatli davranılmış, sürekli konuşan-yazan havasından kurtulmak için notlar kısa kısa alınmıştır. Notların kısa olması bazı konuşulanların cevap olarak not alınmamasını sağlamıştır. Burada konuşulan konular, kişilerin özeline de girmesi nedeniyle sohbet ortamı yaratılmış, mülakatların her biri en az 30 - 40 dakika süreli gerçekleştirilmiştir. Süre olarak uzun bir zamana yayılmış olsa da konuşmalar rahat bir ortamda yapılmıştır. Bir diğer sınırlılık, araştırmanın örnekleminin benzer sosyo-kültürel altyapıdaki kişilerden seçilmiş olmasıdır. Filmin sinematografik anlamda ağır unsurlarla bezenmiş olması içerik okumasına yönelmekte gecikme yaratabilir düşüncesi ile sinema eğitim düzeyi birbirine denk, bir filmin en az minimal sinematografik öğelerini okuyabilme yetisine sahip kişiler seçilmiştir.

4. BULGULAR (*BEYAZ BANT* FİLMİNDE ŞİDDET TÜRLERİ)

Beyaz Bant filmi alımlama çalışmasında, genel manada şiddet konusunda izleyicilerin karşıt okuma geliştirdiklerini söylemek mümkündür. 10 kişinin tamamı şiddet unsurunu reddetmiştir, ancak biraz daha yakından bakıldığında, şiddetin toplumda bazı otorite taşlarının yerine oturmasında kimi zaman gerekli olabileceği yönünde de sonuçlarla karşılaşmıştır. Burada hoşgörü gösterilebilen şiddet türü psikolojik şiddet olmuştur. Birbirini fiziksel manada acıtmaya yönelik şiddet %100 oranında karşıt okuma ile karşılaşmıştır. Kendilerine yönlendirilen sorular doğrultusunda, izleyiciler, filmde iki tür şiddetin üzerinde durmuştur. Bunlardan biri psikolojik, bir diğeri de fiziksel şiddettir. Her iki şiddet türünü bir bütün olarak görmeye çalışanlar olmuştur, ancak yine de psikolojik şiddeti biraz haklı görmeye çalışanların yanında, tümü fiziksel şiddeti reddetmiştir. Daha sonraki safhada, sorulan sorular doğrultusunda cinsellikle şiddet arasında bir bağ kurmuşlardır.

4.1. Fiziksel Şiddet

Çevrelerinde yada kendilerinde bu tür bir şiddete rastlayıp rastlamadıkları sorusuna, hepsi olumsuz yanıt vermiş ancak bu durumda empati kurarak varsayımda bulunmaları istenmiştir. Fiziksel şiddeti reddederken, çocuk yetiştirmede bir miktar otoriter olunması konusunda hepsinin cevapları ortak bir noktada buluşmuştur. Bazı katılımcılar şiddetin doğal bir dürtü olduğunu, aslında herkesin içinde var olduğunu dile getirmiş, olaylar ve durumlar karşısında bu dürtünün tetiklendiğini vurgulamıştır. Katılımcılar şiddet dürtüsünün yok sayılamayacağını ancak toplumun bir bireyi iken, anne , baba rolü üstlenmişken fiziksel şiddetin kontrol altında tutulması zorunluluğunu da dile getirmişlerdir. Katılımcıların sekizi, filmde en baskın karakter olarak rahibi işaret etmiştir. Rahibin otoriter tavırlarının bu baskın kişiliği tanımladığını, çocuklarına uyguladığı aşırı baskıcı ve sevecenlikten uzak despot tavrın filmin havasını epeyce ağırlaştırdığını söylemişlerdir. Filmin finalinde rahibin çocuklarına dönen şüphe okları, onların yetişirken gördükleri fiziksel ve ruhsal şiddetin de bir sonucu olarak ortaya çıktığını düşündürmüştür.

Fiziksel şiddet olarak, çocukların kemer ile dövülmesi sahnesi 8 katılımcıyı derinden etkilemiştir. Rahibin kızının, evlerindeki kuşa şiddet uygulamasının baskıcı tavırların sonucunda kız çocuğunun duygularının dışavurumu olarak değerlendirilmiştir. 2 katılımcı bu konuda özel bir okuma yapmamış, bu sahneden pek etkilenmediklerini dile getirmiştir. Çocukların birbirlerine uyguladıkları fiziksel şiddet örneklem içerisinde farklı okumalarla yansımıştır. On kişiden sadece 3ü çocuklar arası fiziksel şiddeti dile getirirken, 7 kişi engelli çocuğun gözlerinin oyulmasına fazlaca tepki vermiş, diğer 3ü daha tepkisiz bir okuma yapmıştır. Bu konuda, çocuğun engelli olmasına vurgu yapmışlardır, bu vurgu aslında çaresiz insanın fiziksel şiddete maruz bırakılması olarak da tanımlanabilir. Fiziksel şiddeti filmin genelinde psikolojik şiddetin daha gerisinde okuma eğilimi göstermişlerdir. Psikolojik şiddet daha çok tartışılmaya değer bir okuma ile karşılaşmış, fiziksel ise reddedilerek daha hızlı okunmuştur. Katılımcılar kendi ailelerinde fiziksel şiddet ile hiç karşılaşmadıklarını, bunun kabul edilemez olduğunu beyan etmişlerdir. Bu durumda bu konuya ilişkin derinlemesine sohbet ilerletilememiştir.

4.2. Psikolojik Şiddet

Bir Michael Haneke filmi olarak *Beyaz Bant*, söylemek istediklerini doğrudan ve sakınmadan aktarmaktadır. Temelde filmin içerdiği tüm unsurlar psikolojik açılımlara çıkmaktadır. Filmde yer alan aşk unsurunda bile kısıtlar ve baskıcı rejim dikkat çekmektedir. Disiplinli olmak, otoriter olmak ve psikolojik şiddet arasında çok ince çizgilerle ayrımlar vardır. Fiziksel yada psikolojik şiddetin en önemli bileşeni saldırganlık hali olarak tanımlanabilmektedir. Burada eylemin niyetli yapıyor olması kriter alınmıştır. Bu niyet altında yatan nedenler bireyi davranışa yönelten nedenler olarak tanımlanmıştır. Psikolojik şiddetin, psikolojik saldırı olarak tanımlanması da mümkündür. Karşıdaki bireyin psikolojisini olumsuz yönde etkileyecek davranışları bilinçli olarak sergileme hali, bilinç kavramı nedeniyle şiddet kapsamına girebilmektedir. Her iki tür saldırı niyetli, karşıdakini ruhen veya fiziken incitme odaklı yapılmaktadır. En geniş anlamıyla değerlendirilecek olursa, şiddet hedefe ulaşmak için bir araç ise, psikolojik ve fiziksel olarak kendini göstermesinden ziyade sonucun nereye vardığı önemlidir (Özerkmen, 2012:24-26). Şiddet zaman içinde toplumsal yapı içinde evrilmiş, kaba kuvvetle birlikte karşı tarafın psikolojisini de hedef alır bir pozisyona bürünmüştür. Zaman içinde fiziksel şiddet, bir sorun alanı olarak önceliği cinsel şiddete (cinsel taciz) bırakmış, günümüzde ise psikolojik şiddet (psikolojik taciz) günlük hayatta karşılaşılan en önemli sorunlarda biri haline gelmiştir (Özen, 2013).

Beyaz Bant filminde, sorunları temelinde psikolojik saldırılar yer almaktadır. Çocuk bile olsalar, belli bir dönemden sonra, hatta doğdukları andan itibaren çocukların birer birey oldukları ve kişilik gelişimlerinde önemli ivme taşları olduğu bir gerçektir. Filmde yönetmenin farkındalık yaratmaya çalıştığı konu, çocukların gördüklerini ileriki hayatlarında uygulayacakları yönündendir. Bu konuya ilişkin soruya tüm katılımcılar aynı yanıtı vermiştir; “Çocuk gördüğünü yapar”. Baskıcı bir babadan baskının ve psikolojik saldırının çocuk yetiştirirken gerekli bir şey olduğu bilinçaltına yerleşecek yada bu oluşumu tamamen reddeden çocuk tam bir çıkış noktası bulamayabilecektir. Bu da aslında sapkınlık yaratabilme ihtimali olabilecek bir durumdur. Diğer bir taraftan, bu denli baskı altında büyüyen çocuklar, birey olabilme yolunda ilerlerken saklamak zorunda kaldıkları bastırdıkları tüm dürtülerin dışavurumunu yaşayacaklardır ki, bu maalesef kaçınılmaz sondur. Bu patlama dışı doğru yada insanların içlerinde gerçekleşebilmektedir, zira ikisi de kişi için son derece tehlikelidir.

10 katılımcı da, filmde çocukların çocukluklarını yaşamadıkları, aile sevgisini tam olarak içselleştiremediklerini ve korku ile geçen yıllarına değinmiş, böyle geçen yılların ilerde onları, kalpsiz ve bu iyi duygulardan nasiplenememiş bireyler haline getireceklerine değinmişlerdir. Ortak görüş, çocukların ileriki hayatlarında, çocukluk dönemlerinde gördükleri ve karşılaştıkları kodları doğru kabul edebilme riskinin varlığıdır. Burada katılımcılara kendi aile yaşantıları ve çocuklukları ile ilgili özel olabilecek sorular yöneltilmiş, beyanlarına dayanarak, kiminin baskıcı ve otoriter ortamda yetiştiği ve sadece 2’sinin son derece rahat ve sevgi dolu bir çocukluk döneminden geçtiği bilgisine ulaşılmıştır. Kendi yaşamlarındaki şiddet filmdeki kadar keskin olmasa da, kardeşler arası çekişme, babanın otoriter olması ve annenin yeterince anlayışlı olmaması dile getirilen ailevi meseleler olmuştur. Bu durumları, psikolojik şiddet olarak nitelendirmeyip, her ailede yaşanabilir durumlar olarak görmekteyiz.

Kadının bulunduğu konum filmde en çok tartışılan konulardan biri olmuştur, ancak genel okuma kadının cinselliğinin ve kimliğinin aşağılandığı, yok sayıldığı üzerine olmuştur. Bunu tüm katılımcılar kabul edilemez bir psikolojik şiddet türü olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların sosyo-kültürel ve eğitim düzeyleri düşünüldüğünde bu konuya gösterdikleri hassasiyet normaldir. Buradan kadının toplumdaki yeri ve durumu da ayrı bir tartışma konusu olarak yer almıştır. Katılımcılara bu konuyu film ile bağdaştırmaları istendiğinde, hepsi belli sahneler dile getirmiştir. Bu sahneler şu şekilde kategorize edilmiştir; doktorun ebe ile yaşadığı gönülsüz ilişki ve sonrasında ebeye psikolojik anlamda saldırısı, rahibin büyük oğlu Martin üzerinde, ergenliğe geçiş ile doğan ihtiyaçlarının baskılanmasının etkileri, öğretmen ve Eva'nın fazlaca tabulara dayalı ilişkisi katılımcılar tarafından ortaya konan konulardır. Katılımcıların tamamı cinsel taciz sahnesiyle ilgili, kan dondurucu ve benzeri şiddette yorumlar yapmışlardır. Özellikle bir babanın kızına uyguladığı bu denli psikolojik şiddeti asla kabul edilemez bulunmuştur.

Eva ve öğretmenin uzaktan sürdürmeye çalıştıkları ilişkilerinde, Eva'nın babası baskıcı bulunmuştur. Kızı ve öğretmenin uzun bir süre (teknolojinin henüz olmaması nedeniyle, bir at arabası bulunabilirse görüşülebilecek bir ortamda) uzaktan ilişkilerini deneyimlemelerini istemiş. Bu durum katılımcıların bir kısmı tarafından filmin içerisinde uç bir örnek gibi algılanmıştır. Doktorun kızına muamelesi ve Eva ile öğretmen arasındaki saf ilişki birbirlerine çok zıt bulunmuş, bu zıtlığın psikolojik şiddetin ve tacizin ön plana çıkması için bilinçli olarak filmde yer aldığı okuması yapılmıştır. Çocuğu olan katılımcılar, 2 kişi, bu taciz sahnesini daha derinden hissettiklerini ifade etmişlerdir ve üzerinde daha yoğun konuşmuşlardır. Katılımcılardan bir tanesinin kız çocuğu bulunmaktadır, bu katılımcı olayı “dehşet verici, asla affedilemez” şeklinde değerlendirmiştir.

Katılımcılara başta onları tanımaya yönelik sorular sorulmuştur. Buradan varılmak istenen nokta katılımcıların kültürel anlamda düzeylerinin ortalama da olsa belirlenmeye çalışılmasıdır. Katılımcıların hemen hepsi okumayı seven, yenilikleri keşfetmekten hoşlanan, sanatı seven entelektüel kişilerden oluşmaktadır. İzleyici kitlesinin bilinçli olarak bu yapıda seçilmesi, aslında şiddet unsurunun müzakereci mi, hakim mi, karşıt şekilde mi okunacağını ölçümlenmeye çalışılması içindir. Takip eden sorular yine kendileri hakkında olmuştur. Özellikle aile yapılarını ölçmeye, nasıl bir ortamda yetiştiklerine ilişkin sorulara hemen hemen hepsi şiddetten uzak cevabını vermiştir. Genel anlamda baba, Türk geleneksel aile tipine uygun yapıda otoriter, disiplinli ancak fiziksel şiddette hiç başvurmayan tipte olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların hiç biri çocukken fiziksel şiddet ile gerçek anlamda karşılaşmamış ve buna son derece karşı olduklarını belirtmişlerdir.

Kardeş ilişkileri ve aile yapılarında uç bir örneğe rastlanmamıştır. Hemen hemen hepsi mutlu aile çocuklarıdır. Katılımcıların 9'u en az bir kardeşe sahip, 1 tanesi tek çocuktur. Tek çocuk olan katılımcı şiddet unsuruna diğer katılımcıların benzeri şekilde yaklaşmıştır. Kardeşi olan katılımcılar, kardeşleri ile zaman zaman yaşadıkları sorunlarda ailelerinin aşırı tepkiler vermediğini belirtmiş, her ortalama aile tipinde yaşanabilecek derecede krizlerle yüz yüze geldiklerini de eklemişlerdir. Katılımcılara ikinci grupta, filmle bağlantıları ve *Beyaz Bant* filmi ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu grup soruları, öncelikle sinema unsurlarına ilişkin yetileri, sonrasında özel olarak film ve şiddet üzerine sorular olmuştur. Özellikle en baskın buldukları karakter sorulmuş, 8 kişi Rahip cevabını vermiştir. Diğer cevaplar doktor olarak belirtilmiştir. Doktorun adres gösterilmesi kızına ve ebeye karşı olan psikolojik şiddet içerikli hareketlerinden ve tavırlarından ötürü olmuştur. Ardından katılımcılara kendilerini filmde en derinden etkileyen karakter sorulmuştur.

Burada cevaplar çeşitli olmuştur. Doktorun küçük oğlu, rahip, doktor, doktorun kızı verilen cevaplar arasında olup katılımcıların çoğunluğu rahip karakterini otoriterliği ve baskıcı kişiliğinden dolayı dile getirmiştir. Duygusal bir bakış açısı geliştirdiğini belirten katılımcılar doktorun küçük oğlu ve ablasının, annelerinin ölümü üzerine yaptıkları sohbetten çok etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların cevapları rahip ve doktor üzerine yoğunlaşmış olsa bile, Baron karakteri de katılımcıların yine üzerinde durduğu bir kişi olmuştur. Bu karakter ve filmdeki baskıyı otoritenin, düzenin merkezi olarak gördükleri baron üzerinden yapmışlardır. Baron köyün en zengin kişisidir, bu nedenle maddi anlamda güç ve iktidar kendisine aittir. Aslında iyi, yardımsever kişiliğinin altında, eşine ve çalışanlarına karşı baskıcı bir kişiliği olduğu da katılımcıların yaptıkları yorumlar arasında bulunmaktadır. Baron, köyün maddi güce sahip, filmde yer verildiği kadarıyla en zengin kişisidir. Baronu adres gösteren katılımcılar, hem köy halkı hem de ailesi üzerinde psikolojik şiddet uygulayan kişi olarak tanımlamıştır. Çocukların, baronun oğlunu kaçırmaması ve onu dövmeleri de bu konuyu destekler bir anlama sahiptir. Suçu olmayan bir çocuk ancak babasının köy halkı üzerinde kurduğu baskı modelinin çocuklarda bir dışavuruma sebep olması ile birlikte ortaya çıkan bu tür şiddet içerikli bir davranış olarak yansımaktadır. Çocuklar, ailelerinin barondan gördüğü psikolojik baskıya çocuğunu kaçırap ona zarar vererek karşılık vermiştir. Bu katılımcıların çocukların gördüklerini uyguladıklarını konusundaki söylemlerini pekiştirmiştir.

Örneklem grubuna sorulan karakterler ile ilgili sorularda ilginç cevaplara rastlanmış, kimi katılımcı rahip karakterinin bir nevi din dayatması olabileceğine de dikkat çekmiştir. Tanrı ve din konuları ile rahip karakterinin baskın olması haline vurgu yapmışlar, rahibin kendini tanrı ile, yada yönetmenin rahip karakterini filmde tanrı ile özdeşleştirdiğine ilişkin okumalara da rastlanmıştır. Katılımcıların 9 kişisi çevrelerinde yada kendilerinde buna benzer şiddet görmediğini, görmüş olsa tahammül edemeyip tepki verebileceğini söylerken, bir katılımcı kendisinin iş konusunda psikolojik şiddete maruz kaldığını ancak bir tepki vermeden uzaklaştığını belirtmiştir. Kendi yorumu, aile içinde çocukluğundan beri gelişen huzur ortamına ve bu ortamın korunması gerektiği konusunda ailesince yapılan telkine dayanma şeklinde olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcılara, filmi izledikten sonra kendilerinde oluşan en kuvvetli duygunun ne olduğu sorulduğunda verilen cevaplar; baskı, iğrençlik, öfke, cehalet, hiçlik (filmdeki duygular o derece imkansız, kendisinden uzak ve olmaması gereken olarak algılanmıştır), karmaşa, rahatsızlık, nefret, mutsuzluk, huzursuzluk şeklindedir. Katılımcıların hiç biri, bu duygulara karşı gelecek bir cevap vermemiştir. Tamamı filmde çok etkilendiğini, hatta izlemenin bir araştırmaya destek niteliğinde olmasa, filmi yarıda bırakabilecek kadar etkilendiklerini söyleyenlerde olmuştur. Filmin sonunda, final bölümünde köyde yaşanan olayların çocuklar tarafından yapılmış olabilmesi üzerine tamamı hem fikir kalmıştır. Filmin bu konuya ilişkin anlatılmak istenen kısımlarının katılımcılar tarafından net anlaşıldığı gözlenmiştir. Katılımcıların tamamı, bu finale pederin kızının kuşu öldürmesi ile eş zamanlı yaklaştıklarını belirtmiştir.

Önceleri havada kalan final kaygıları, bu hareket ile yerine oturmaya başlamış, finalde baskın yer alan engelli çocuğun evde kapalı kalmasına, çocukların tepkisi konuyu pekiştirmiştir. 10 kişilik grubun genelinde finale gitmede bir sorun yaşanmamıştır. Katılımcılar çocukların kendi hayatlarındaki baskılı sisteme tepki olarak bu tür davranışlar içinde olduklarını okuyabilmişlerdir.

Bu konuya istinaden katılımcılara şu soru yöneltilmiş; çocuk yetiştirirken baskı ve şiddet olmalı mı? Bu soruya, çocuk sahibi olan katılımcıların cevapları, diğerleri ile farklılık göstermemiştir. Disiplinin çocuk yetiştirmede çok önemli olduğu, çocukları bir düzene sokmanın onları kendilerine ve çevrelerine faydalı bireyler haline getireceği hususunda birleşmişlerdir. Şiddetin hiçbir türüsü, hiçbir katılımcı tarafından onaylanmamıştır. Şiddetin bireylerin gelişimlerine son derece olumsuz etkide bulunacağını vurgulayan katılımcılar, kendi çocukluklarında da benzer bir şiddet ile karşılaşmadıkları için fazlaca yadırgadıklarını söylemişlerdir. Katılımcıların hepsi konuşmalarında şiddet ve disiplin arasındaki ince bağı belirtmiş, disiplinin gelişime katkısı olduğunu, ancak psikolojik şiddet ile sınırlarının birbirine çok yakın olduğu konusunu de dile getirmişlerdir. Önemli sonuçlardan biri de büyüme döneminde ailelerinden disiplinli ve otoriter tavırlar gördüklerini ve bunun gerekli olduğunu ancak şiddetin hem psikolojik hem de fiziksel olarak uygulanmasının gelişime olumsuz katkısını önemle savunmuşlardır. Michael Haneke, kendi deyişiyle "kimsenin kolayca ve içi rahat bir şekilde seyredemeyeceği filmler" yapmaktadır. Toplumsal konuları ve insan psikolojisini filmlerinde ön planda tutarak, toplum içindeki bireyleri konu olarak hikayelerini anlatma çabası güden yönetmelere dendir. Yönetmenin bu konudaki tavrı kendi söylemlerinden hareketle farkındalık ve düşünsel süreci tetiklemek amacı gütmektedir. Bu çalışmaya iştirak eden grubun da en çok tartıştığı filmin genel derdi olmuş, davranışların nesilden nesile aktarımı hususunun önemle üzerinde durulmuştur. *Beyaz Bant*, yönetmenin en sert dilli filmlerinden biridir. Hem sinematografik öğeleri hem de hikayesi oldukça etkileyici, sert mizaçlı ve derdini doğrudan anlatan niteliktedir. Bu minvalde, okumaların birbirlerinin çok uç noktalarında yer alması fazlaca beklenen bir sonuç değildir. Farklılıklar olsa bile, hedefini çok net belirten bir film olarak *Beyaz Bant*, genel olarak şiddet üzerinden okunabilmiştir.

Kimi farklı okuma araştırmanın seyri açısından ayrı bir duruş sergiler. Fiziksel şiddet üzerinden yapılan okumalarda, az sayıda katılımcı tarafından olsa da baba figürünün otoritesi ile bir tutulması sonuçlardaki farklılıklardan biridir. Derinlemesine konuşmalarda, bu katılımcıların ailelerindeki baba figürünün de diğerlerinden farkı dikkat çekicidir ancak filmdeki kadar sert bir tavır hiç biri tarafından dile getirilmemiştir. Aynı çalışma eğitim düzeyi farklı örneklem grubu ile yürütülmelidir. Böylece Stuart Hall'ün ortaya koymuş olduğu kodlama kodaçıklama modelindeki farklı okuma tipleri de gözlemlenebilir. Burada benzer tip bir okuma ile karşılaşmıştır. Bazı konularda tüm katılımcılar müzakereci, bazı durumlarda hakim okuma gerçekleştirmişlerdir. Az oranda karşıt okuma görülmüştür. Özellikle fiziksel şiddet konusunda tüm katılımcılar ortak düşünce sergilemiş, asla kabul edilemez şeklinde okumuştur. Ancak otorite ve aile davranışları konusunda, katılımcıların farklı beyanlarda bulunduğu ve karşıt okumalar geliştirdikleri olmuştur.

Filmlerin kendi düşünsel süreçlerine izleyicileri dahil etmesi oldukça önemlidir. İzleyeni ile bu denli sıcak temasa ve iletişime geçen sinema filmlerinde ebetteki farklı okumalar mümkündür. Bilhassa düşünsel ve kendi felsefesini üreten yapımlarda izleyicinin okumaları büyük öneme sahiptir. Auteur yönetmenlerin temel hedefleri kendi hikayelerini ortaya koymaktır ve tek tür izleyici grubunu hedef almazlar.

Bu nedendir ki farklı okumalar geliştirmeye meyilli yapımlar ortaya çıkması son derece doğaldır. Michael Haneke kendine has üslubu ile, üretimlerinde hikayesini sert ve doğrudan anlatır. Okumalarda bilinen odur ki, kişi bir metni okurken önceki deneyimlerinden, kişisel olgularından, psikolojik ve sosyolojik konumundan bağımsız değildir. Tüm faktörler bu okumayı etkilemektedir. Çalışmada katılımcıların geliştirdikleri okumalar irdelenirken bu mevzu da araştırmaya dahil edilmiştir. Okuma sonuçları, izleyicinin son çıkarımları kendi süzgecinden geçerek gelmektedir. O nedenle her izleyici açısından sinema filminden çıkaracağı anlam farklılık gösterebilmektedir. Özellikle kendi düşünce evrenini kendisi kuran filmlerde bu farklılıklara daha sık rastlandığı gerçektir. Belirli kodların alt üst edildiği bu tür filmlerde, klasik anlatı unsurları alışıldık şekliyle kullanılmadığı için her izleyici seyir esnasında yalnız ve özgürdür. Yönetmenin izleyici ile kurduğu bağ film ile sınırlıdır, film izlendikten sonra izleyici kendi evrenini ve film ile kendi bağı kurma eğiliminde olacaktır.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde araştırmada, bu okuma türleri beklenebilecek bir sonuçtur, zira katılımcıların sosyo-kültürel ve eğitim düzeyleri birbirlerine yakındır. Ancak yine de aile yaşantısı, çocuk sahibi olma gibi konular göz önünde bulundurulduğunda cevapların farklılık göstermesi, metin okumalarında izleyicinin arka planda yaşadıkları, deneyimleri ne derece önem arz etmektedir hususu ortaya çıkmaktadır. Kimi katılımcı çocuklara yapılan psikolojik şiddeti dehşet verici olarak tanımlarken, kimi katılımcı kabul etmese de tepkisini daha sakin dile getirmiştir. Örnekleme içerisinde yer alan kişiler eğitim düzeyi ve yaş aralığı olarak birbirlerine çok yakın seçilmiştir. Filmin sinematografik anlamda ortalamanın üzerinde bir yapıya sahip olması, filmin içeriğine odaklanmada sorun yaşanmaması adına, sinema dilini oluşturan öğelere hakim bir grup ile çalışma yürütülmüştür. Aynı çalışma böyle bir altyapıya ve bilgiye sahip olmayan, eğitim düzeyi daha düşük, hayat şartları ve içinde buldukları koşullar farklı olan bir grup ile yinelenebilir ve sonuçlar karıştırmalı çalışılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, Şakı, O.,(2007), Alımlama Araştırmaları ve Kültürel Çalışmaları Geleneğinin Katkısı, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:6 Sayı:11 Bahar, s 119-131
- Büyüköztürk,Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E.,Karadeniz, Ş., Demirel, F.2008. Bilimsel Araştırma Yöntemleri (1.Baskı), Türkiye, Pegem Çevresel Etki Değerlendirmesi (Çed), [Http://Cevreonline.Com/Ced/Ced_Nedir.Htm](http://Cevreonline.Com/Ced/Ced_Nedir.Htm), (Erişim: 03.09.2014), Gelişme Yaklaşımı, Nobel, Ankara
- Çetinkaya, S. (2008). Bilinçli medya kullanıcıları yaratma sürecinde medya okuryazarlığının önemi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dağtaş, B. (1999). İngiliz Kültürel Çalışmaları'nda İdeoloji.
- Demirtaş, M., (2010). Örgütsel iletişimin Verimliliği ve Etki kinliğinde Yararlanılan İletişim Araçları ve Halkla İlişkiler Filmleri Örneği, Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt XXVIII, Sayı I, S.411-444,
- Erdoğan, İ. (2012). Pozitivist Metodoloji, Erk Yayınlar, Ankara
- Hall, S., (1999), Encoding /Decoding Media Studies, Paul Morris & Sue Thorntom, Edinburg University Press, 51-61

Hall, S. (Ed.). (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices (Vol. 2). Sage.

Hall, S. (1996). Cultural studies and its theoretical legacies. Stuart Hall: Critical dialogues in cultural studies, 262-275.

Ögel, K., Tarı, I., & Eke, C. Y. (2006). Okullarda suç ve şiddeti önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları, 17, 9-23.

Özerkmen, N. (2012). Toplumsal bir olgu olarak şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.

Procter, J. (2004). Stuart hall. Routledge.

Şakı Aydın, O. (2007). Alımlama araştırmaları ve kültürel çalışmalar geleneğinin katkısı.

Şeker, T., Tiryaki, S., (2009), Savaş Fotoğrafçısı Filminin Alımlama Analizi, Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, sf 196-212

Şeker, T., & Balcı, E. V. (2013). Yeni Türk Çocuk Dizi Fenomeni" Pepee" Çizgi Dizisinin Alımlama Analizi. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 1(33), 243-263.

Serttaş, A. (2014). V For Vendetta Filminin Alımlama Analizi ile Sinemada Televizyon. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 5(9).

TDK, (2018), <http://www.tdk.sozluk.com>

Yaylagül, L.,(2016), Kitle İletişim Kuramları, Dipnot, Ankara

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yücel, A. (2014). muhteşem yüzyıl” dizisinin alımlama analizi: kadın ve erkek imajı üzerine farklı okumalar.”. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar, 80-82.

İnternet kaynakları

<http://gazetekarınca.com/2018/04/yonetmen-michael-haneke-ile-beyaz-bant-uzerine/erişim: 10.09.2018>

<https://independentliterature.wordpress.com/2013/11/26/michael-haneke-das-weise-band-film-analizi/erişim: 20.11.2018>